SAN ĠUŻEPP (IL-ĦAMRUN) FL-IMBLOKK TAL-FRANĊIŻI

minn Joseph Mifsud Matrenza

Is-sena 1998 taħbat il-biċentinarju tal-qawmien patrijotiku tal-Maltin kontra l-ħakma tirranika tal-Franċiżi. Tkun ħaġa flokha jekk din is-sena nfakkru kif fit-2 ta' Settembru 1798, il-Maltin qamu qaqoċċa kontra l-Franċiżi, u jkun tajjeb ukoll li nfakkru fil-ġrajjiet storiċi u glorjużi li seħħu f'San Ġużepp (kif kien magħruf il-Ħamrun mitejn sena ilu) fit-tkeċċija tal-Franċiżi minn Malta. Dawn il-ġrajjiet ifakkruna wkoll kif il-Maltin mix-xejn u fi fti jiem irnexxielhom jorganizzaw ruħhom biex jeħilsu mill-jasar tal-Franċiżi u kif b'erojiżmu, b'determinazzjoni u b'sagrifiċċi kbar ħaduha kontra l-aqwa potenza ta' dak iż-żmien.

Meta l-Franċiżi niżlu l-art fl-11 ta' Ġunju 1798 u bdew resqin lejn il-Belt wara li sabu ftit opożizzjoni, il-Granmastru Hompesch ingħalaq fil-palazz tiegħu u nfexx jibki bħal tarbija. B'mexxej daqshekk dgħajjef, mhux ħaġa kbira li kull attentat biex iwaqqfu l-avanzata Franċiża safa fix-xejn. Bħala l-aħħar attentat, Hompesch ordna lil Kavallier Loraz biex joħroġ mill-Bieb il-Bombi t'300 suldat ħalli jaffronta lil Franċiżi li mit-Triq San Ġużepp kienu resqin lejn il-Belt. Imma l-eluf tas-suldati Franċiżi li kienu taħt il-General Marmont mhux biss tawhom kaxkira u ġiegħluhom jirtiraw talli l-Maltin ħallew l-istandardi tagħhom warajhom.

It-2 ta' Settembru 1798, għandha tkun ikkomemorata b'akbar solennita għax ifakkarna kif qamet ir-rewwiexta minn missirijietna. Il-Maltin kienu rrabjati b'imġieba ħażina tal-Franċiżi għat-tneħħija tal-pensjonijiet, għat-taxxi bla qalb, għall-istupru tan-nisa u tfajliet u għal-serq sagriliġu mill-knejjes. Għalhekk, meta l-Franċiżi marru biex jirkantaw it-tapezzerija u teżori oħra mill-knisja tal-Karmnu ġewwa l-Mdina, il-Maltin qamu għalenija kontra tagħhom. L-allarm ingħata bid-daqq tal-qniepen. Raħal idoqq lil ieħor u fi ftit siegħat l-irvell inxtered ma' Malta u Għawdex. In-nies ta' Ħal Lija u Birkirkara daħlu Sant' Anton, ħadu l-armi kollha li kien hemm u marru San Ġużepp biex jilqgħu l-Franċiżi.

F'daqqa waħda, kulħadd sar suldat. Min ma kellux armi, malajr iddobba xi biċċa għodda bħal mgħasqa, midra, stanga li servew daqs l-armi. Sadanittant

waqqfu żewġ batteriji fuq il-għolja tas-Samra (magħrufa wkoll bħala l-għolja ta' Braxja) kontra l-Farnċiżi. Dawn l-ewwel ma għamlu ġarrfu l-ħitan ta' Triq San Ġużepp, imlewha bi ċnagen kbar ħalli ma jħallux il-kanuni tal-għadu joħorġu minn Bieb il-Bombi.

Meta l-Franċiżi kienu jiftħu n-nar minn wara s-swar, xi suldati kienu jarbulaw kurċifiss li kienu jġibuh mill-knisja tas-Samra li kienet tissejjaħ ukoll ta' Atocia. Dan kien ifisser li l-Maltin kienu lesti li jmutu martri għal art twelidhom u għar-reliġjon.

L-aħbar ta' l-irvell malajr waslet f'widnejn il-General Vaubois. Dlonk huwa ordna li l-bibien tal-Belt jingħalqu u li t-riqat ikunu mgħassa sew. Fl-istess ħin, Vaubois laqqa' kunsill tal-gwerra u amar li jibgħat 200 suldat Franċiż lejn l-Mdina biex ixejjen l-irvell. Imma meta dawn is-suldati waslu ħdejn il-Bieb ta' San Ġużepp (magħruf ukoll bħala l-Bieb ta' Wignacourt) dawn ġew mreġġħin lura mill-Maltin. Il-kmandant tal-Franċiżi ġie maqtul u bosta suldati Franċiżi sfaw midruba.

L-ewwel ħaġa li għamlu l-Maltin meta qamet ir-rewwixta kienet li jiffurmaw gvern proviżorju magħruf bħala Assemblea Nazzjonali. In-Nutar Emanuel Vitale, il-Konti Salvatore Manduca, il-Kanonku Franġesku Saverju Caruana u mexxejja oħra Maltin għarrfu lir-Re Ferdinandu IV taż-żewġ Sqallijiet biex ikun ir-re sovran tagħhom. Fl-istess ħin, huma waqqfu l-Kwartieri Ġenerali fil-quċċata ta' San Ġużepp fil-Palazz ta' l-Iljuni, minfejn kont iġġib il-Bieb tal-Bombi taħt għajnejk.

Imbagħad, meta Captain Ball niżel Malta u mar joqgħod Sant' Anton, huwa laqqa' l-Assemblea Nazzjonali fil-11 ta' Frar 1799 biex jorganizzaha aħjar milli kienet qabel. Huwa ordna li kull raħal ikollu r-rappreżentant tiegħu fl-assemblea ġenerali li dak il-ħin stess bdiet tissejjaħ Kungress. Il-president ta' dan il-Kungress kien Captain Ball. Peress li kien inqala' xi nkwiet bejn il-mexxejja Maltin, Captain Ball u xi fizzjali oħra ndaħlu biex jikkwietaw l-affari, ħalli jkunu jistgħu jkomplu aħjar it-taqbida kontra l-għadu. ~Il-kungress id-deċieda li jaħtar lil Kanonku Caruana bħala Kmandant Ġenerali u lil Emmanuel Vitale bħala ajjutant ġenerali. Xorta waħda, il-Kamp Ġenerali waqa' San Ġużepp.

Il-Ġeneral Vaubois baqa' mistgħaġeb bil-qlubija u d-determinazzjoni li wrew il-Maltin kontra l-qawwiet tiegħu. Għalhekk, huwa talab lil Isqof Labini (l-aħħar isqof barrani f'Malta) biex jikteb lil kappillani kollha ta' Malta u Għawdex

sabiex iħeġġu lis-suldati Maltin iċedu l-armi u terġa' ssaltan il-paċi. Imma meta l-messaġġier wasal San Ġużepp, dan ġie ordnat biex jagħtihom il-messaġġ ta' l-Isqof Labini, ġiegħeluh jistriħ ftit u mbagħad bagħtuh lura lejn il-belt mingħajr risposta.
Il-Franċiżi u l-Maltin tal-Belt bdew iħossu l-effetti ta' l-Assedju aktar mill-Maltin ta' barra s-swar. Dawn ma kellhom l-ebda tama li setgħu jirċievu xi għajnuna minn imkien. Għalhekk il-Maltin magħfusin mill-ġuħ u mill-mard u mbeżżgħin minn xi vendikazzjoni tal-Franċiżi, talbu li l-Ġeneral Vaubois biex għan-nom tagħhom jitolbu lil mexxejja tal-Maltin biex jagħmlu l-paċi. Biex forsi jintlaħaq xi ftehim, huma għażlu lil Dun Gejtanu Mannarino, żewġ saċerdoti oħra u żewġ negozjanti magħrufa biex imorru bik-karozzella ta' l-Isqof Labini lejn il-Kamp Ġenerali tal-Maltin. Lanqas laħqu waslu ħdejn il-Kamp ta' San Ġużepp li ma ġewx arrestati u miżmuma prigunieri.

Il-Maltin aktar qawwew qalbhom bil-wasla tar-reġiment Ingliżi, it-30th East Lancashire u 89th Royal Irish Fusiliers. Ir-riġment tal-Fusiliers stazzjona ruħu fil-Gudja u Ħal Luqa; filwaqt li xi suldati tat-30 riġment intbagħtu fi Triq San Ġużepp u f'tas-Samra biex isaħħu l-għassa ta' dawn iż-żewġ kampijiet. Il-morini Ingliżi kienu ilhom ix-xhur f'dawn iż-żewġ kampijiet. Il-General Graham kien iħoss li t-triq ewlenija ta' San Ġużepp li mill-Bieb tal-Bombi tieħu għal Sant' Anton u l-Mdina għandha importanza strateġika kbira. Għalhekk, huwa ried li tkun mgħassa tajjeb. Din kienet ir-raġuni li Graham poġġa dawn il-morini fil-kamp ta' San Ġużepp u fil-kamp tas-Samra biex jgħassu sew lil Franċiżi li ma jmorrux jagħmlu xi attakk għallarieda.

Aktar ma beda jgħaddi ż-żmien, aktar il-mexxejja Maltin bdew jikkoperaw mal-General Graham u Captain Ball ħalli l-assedju ma jitwalx bla bożonn. Il-Maltin bdew iħallu t-tmexxija tal-gwerra f'idejn il-kapijiet Ingliżi. Tant hu hekk, li Captain Ball fit-18 ta' Ġunju 1799 ordna lil fizzjali Maltin f'tas-Samra biex iħallu lis-suldati Maltin jitmexxew minn fizzjali Ingliżi u Naplitani. Din il-bidla saret biex ma jkunx hemm żewġ kapijiet f'post daqshekk importanti. Ħdejn tas-Samra, kien hemm stakkamenti kemm ta' truppi Ingliżi u kemm ta' truppi Naplitani.

Meta l-assedju kien twal sew, l-entużjażmu li wrew il-Maltin fil-bidu tar-rewwixta beda jonqos xi ftit. Il-Maltin li kienu stazzjonati f'San Ġużepp u f'tas-Samra bdew jiskartaw mill-għassa. Malli dawn is-suldati kienu jirċievu r-razzjon tal-ħobż, huma kienu jitilqu mill-post tal-għassa u jmorru jaħdmu fuq ix-xogħol privat tagħhom.

F'tas-Samra kien hemm suldati minn Naxxar li kienu jiskartaw bl-addoċċ. Ball bagħat iwissi lil Kmandant Parisio li l-kmandant tas-Samra kien ilu jilmenta minn Naxxarin li kienu qegħdin jonqsu kull jum mill-għassa. Ball bagħat jgħarraf lil Parisio li jekk ma jsibx rimedju għal dan l-abbuż perikoluż ikun aħjar li dawn is-suldati jintbgħatu lura lejn id-dar għal dejjem.

Anki fil-kamp ta' San Ġużepp kien hemm min kien jiskarta mill-għassa. Għalhekk, il-Kungress ordna li fil-kamp ta' San Ġużepp għandu jkun hemm numru ta' għassiesa kemm meħtieġ. Dawn is-suldati kellhom jinġabru minn Għargħur, Ħal Lija, Ħal-Balzan u Ħ'Attard.

L-assedju kien twal għal Franċiżi wkoll għax dawn kienu jinsabu aktar f'qagħda mwegħra mill-Maltin peress li dawn kienu mdawwrin f'morsa kemm mill-baħar u kemm mill-art. In-nuqqas ta' l-ikel, tal-mediċina u affarijiet oħra ta' saħħa bdew jinħassu sew. Tant kienet kritika l-qagħda tagħhom li l-General Vaubois biex jiffranka l-ikel beda jagħti permess lil Maltin biex joħorġu mill-ibliet u jmorru fil-kampanja. Biex fost in-numru tal-Maltin li kienu joħorġu minn l-ibliet ma jkunx hemm xi spiji Franċiżi, il-Kungress ordna li dawn jiġu nterrogati fil-kamp ta' San Ġużepp, isimhom jitniżżel fuq reġistru u wara jittieħdu jgħixu Għawdex skond l-ordni ta' Ball li kien ħareġ fil-11 ta' Frar 1800.

Il-Maltin meta raw dan l-esodu ta' Matlin ħiereġ mill-ibliet aktar qawwu qalbhom li l-Franċiżi ma tantx għandhom ħajja twila ġewwa s-swar. Minn naħa l-oħra il-Franċiżi biex jagħtu l-impressjoni li għad għandhom moral għoli, bagħtu l-banda militari tagħhom tagħmel programm mużikali barra l-bieb tal-Bombi bejn il-lejl ta' 28 u 29 ta' Ġunju 1800. Malli l-Maltin iddejjqu jisimgħu dawn sparawlhom xi tiri ta' kanun mill-batterija tas-Samra u malajr sfrattawlhom il-festa kollha. Dlonk dabbru rashom u marru jistaħbew wara s-swar.

Il-General Vaubois kien jaf li l-forzi tiegħu kienu mdawwrin minn kullimkien u li kien impossibli li jirċievu xi għajnuna minn x'imkien; fil-waqt li l-Maltin kienu qegħdin jirċievu mingħand ir-Re Ferdinandu taż-żewġ Sqallijiet, bosta għajnuniet materjali, finanzjarji u militari biex ikunu jistgħu jkomplu l-Assedju.

F'Mejju tal-1800, kien hemm tlett kampijiet dak ta' San Ġużepp, dak tal-Għargħur u l-ieħor ta' Ħaż-Żabbar. Bejniethom kellhom sensiela ta' trunċieri bil-kanuni jdawwru f'morsa tal-hadid lil Franċiżi.

Minkejja dawn l-għajnuniet li l-Matlin kienu jirċievu minn Sqallija, fil-kamp ta' San Ġużepp bdiet tinħema l-ħmira biex Malta tingħata lill-Ingliżi. Tant hu

hekk li Borg, il-Braret, tella' l-bandiera Ingliża u l-bandiera Naplitana fil-Għargħur fil-għodwa tad-9 ta' Jannar 1799. L-istess għamel fil-għaxija meta iż-żewġ bnadar ġew imtellgħin fil-kamp ta' San Ġużepp waqt li ngħata s-salut.
Minn meta fi 2 ta' Settembru 1798, il-Maltin qamu kontra il-Franċiżi u blokkawhom fil-belt u fil-Kottonera, il-qagħda għall-Franċiżi bdiet teħżien minn jum għal ieħor. L-imblokk kontra l-Franċiżi tant irnexxa li Vaubois ma setax jirreżisti aktar. Maħkun kif kien mill-ġuħ, mill-mard u mill-imwiet. Meta ra li ma kienx fadallu tama minn imkien u meta ra li ma kienx fadallu razzjon ta' tlett ijiem, huwa ċeda lil General Pigot fil-5 ta' Settembru 1800.

Għalkemm f'dan l-assedju, il-poplu Malti ftaqar, bata l-ġuħ, ġarrab ħafna mard u tilef eluf ta' nies biex jiġġieled għal art twelidu l-ebda rappreżentanza Maltija ma dehret fil-kapitulazzjoni tal-Franċiżi tal-5 ta' Settembru 1800. Major Pigot deherlu lil l-Maltin ma kellhomx jieħdu parti f'din il-kapitulazzjoni. Permezz ta' din il-kapitulazzjoni l-Maltin għaddew taħt il-protezzjoni Ingliża.

Rajna kemm ir-raħal ta' San Ġużepp (illum il-Ħmarun) issemma fl-imblokk tal-Franċiżi minħabba l-pożizzjoni strateġika tiegħu. Imma meta l-Kungress Ġenerali maħtur mill-poplu li kien jikkonsisti f'104 rappreżentant biex jagħmel id-dikjarazzjoni tad-Drittijiet tal-Maltin lil Ingilterra fil-15 ta' Ġunju 1802, ma nsibu l-ebda rappreżentant ta' San Ġużepp għax dan kien raħal kellu ftit nies biex ikun rappreżentant.

T. TABONE

BEDDING PRODUCTS
PRAMS AND TOYS

716, St. Joseph Street, Ħamrun
(Opposite Broad Street)

Telephone: 238595